

Naturskyddsföreningen i Stockholms län

Stockholm 2004-11-09

Länsstyrelsen i Stockholms län
Att: Pia Lindell
Box 220 67
104 22 Stockholm

Remissyttrande om förslag till Regionala miljömål för Stockholms län (501-2004-43450) från Naturskyddsföreningen i Stockholms län

Naturskyddsföreningen i Stockholms län (hädanefter föreningen) har valt att yttra sig om ett begränsat antal av de föreslagna Regionala miljömålen.

Miljömål 1. Begränsad klimatpåverkan

Övergripande

Miljörelsens paraplyorganisation i klimatfrågor, Climate Action Network, anser i ett dokument från 2002 att ökningen av jordens medeltemperatur måste begränsas till att bli mindre än 2°C över förindustriell nivå och att den därefter måste minskas så snabbt som möjligt. Det nationella miljö kvalitetsmålet, Begränsad klimatpåverkan på lång sikt, innebär att halten, räknat som koldioxidekvivalenter, av de sex växthusgaserna enligt Kyotoprotokollet och IPCC:s definitioner tillsammans ska stabiliseras på en halt lägre än 550 ppm i atmosfären. Detta innebär dock omfattande skador på jordens ekosystem och samhällen och är därför en alltför hög halt. En stabilisering på 550 ppm, räknat som koldioxidekvivalenter, bedöms av allt fler forskare inte räcka för att förhindra en temperaturökning över 2°C från förindustriell nivå. För att klara detta mål krävs, enligt klimatforskarna, en stabilisering på högst 450 ppm. Även en temperaturhöjning på 2°C skulle dock sannolikt ge oacceptabla effekter. 450 ppm koldioxid resulterar i en ökning av jordens medeltemperatur på 1,8-2,9°C år 2100. Om inte klimatsystemet har väldigt låg känslighet för den ökade mängden växthusgaser krävs på sikt en halt lägre än 450 ppm, sannolikt ned emot 400-420 ppm, för att klara 2°C-gränsen. Högre nivåer än 400-420 ppm bör därför inte godtas. Mot denna bakgrund anser föreningen att målet för klimatpolitiken bör vara att till 2050 minska de svenska utsläppen med 75 procent jämfört med 1990 års nivå.

Delmål 1.

Det långsiktiga målet bör styra den kortsiktiga klimatpolitiken och för att linjärt motsvara det långsiktiga målet krävs under tiden 1990-2012 en samlad utsläppsminskning med 25 procent. Med hänsyn till den korta tid som återstår till slutåret är en minskning av de reella, inhemska utsläppen med 15 procent mer realistisk, om man utgår från nuvarande mål. Till detta ska läggas att brister i utformningen av EU:s system för utsläppshandel gör att industrisektorn tyvärr inte kan förväntas ta sin fulla andel av reduktionsansvaret. Det innebär ytterligare krav på övriga samhällssektorer att sänka sina utsläpp. Det finns fortfarande stora potentialer för utsläppsreduktioner inom bostads- och uppvärmning, industri och transporter, om rätta incitament ges genom tillräckliga ekonomiska styrmedel.

Behov av ytterligare ett delmål

Enligt en ej publicerad beräkning av Mats Thuresson på länsstyrelsen har länets totala klimatutsläpp ökat med fem procent sedan 1990. Thuresson baserar sin beräkning på uppgifter om koldioxidutsläpp

från SCB:s energibalanser och Svenska Miljöemissionsdata (SMED) för övriga klimatgaser. Om denna beräkning stämmer är det nödvändigt att, med utgångspunkt från Miljömålsrådets förslag från februari 2004, ha ett etappmål som säkerställer att målet för 2008-2012 nås. *Uppfyllelse av etappmålet avgör därmed behovet av vilka ytterligare åtgärder och styrmedel som erfordras för att nå målet för perioden 2008-2012.* Då det enligt Thuresson har skett en markant ökning av utsläppen av klimatgaser i Stockholms län sedan 1990 så är det ett tillräckligt ambitiöst etappmål att utsläppen av klimatgaser i länet 2007 ska vara på samma nivå som för 1990.

De två dominerande utsläppssektorerna i Stockholms län är energisektorn och vägtrafiken där det sistnämnda står för 45 procenten av koldioxid. Att förslaget inte har framtagit ett uppföljningsmål för trafiksektorn är därför mycket anmärkningsvärt. Föreningen har därför följande förslag på uppföljningsmål, tagna från Miljömålsrådets rapport från februari 2004 (kallas i rapporten för *indikatorer*).

Förslag på uppföljningsmål (***= bra underlag finns och indikatorn brukas)

Drivkraft (D)

1. Andel av godsmängd och personer som transporteras per trafikslag (personbil, lastbil, buss, tåg/tunnelbana, båt, flyg), mätt som sträcka (D, R).

Dataunderlag ***

2. Fordonssträcka med bil per person. (D).

Dataunderlag ***

3. Andel av färdsträcka till arbete och skola per cykel, till fots eller kollektivt (D, R)

Dataunderlag ***

Respons (R)

4. Bränsleförbrukning (bensin, diesel) totalt och per kilometer för olika transportslag och för arbetsfordon (R).

Dataunderlag ***

5. Statliga anslag till infrastruktur i andel per trafikslag (personbil, lastbil, buss, tåg/tunnelbana, båt, flyg) (R).

Dataunderlag ***

Miljömål 2. Frisk luft

Föreningen anser att miljö kvalitetsmålet för Frisk luft i stora drag är bra. Dock så har vi förslag till ändringar av delmålen 1 och 5.

Delmål 1.

Även om man i förslaget har strukit orden i huvudsak och faktiskt lagt sig väsentligt under det nationella målet 100 µg/kubikmeter för timmedelvärdet så finns det ingen anledning att lägga sig på en högre nivå än det nationella målet för årsmedelvärdet för kvävedioxidhalten. Målet bör vara minst lika lågt som det nationella målet, d.v.s. ett årsmedelvärde på högst 20 µg/kubikmeter.

Delmål 5.

Delmål för PM10 och PM 2,5 ska i länsstyrelsens förslag vara uppnådda 2015. Vi anser att dessa delmål bör uppnås tidigare, senast 2010.

Miljömål 3. Bara naturlig försurning

Delmål 1.

Föreningen är positiv till att länsstyrelsen skärper målet jämfört med det nationella delmålet.

Frågor:

- Gäller delmålet alla sjöar i Sverige, eller bara de över en viss storlek? Om det senare, vem har i så fall rätt att bestämma storleksavgränsningen, och hur ska det beslutas?
- Vad är definitionen på "försurning som orsakats av människan"? I Naturvårdsverkets rapport 5317 framgår det inte helt klart vad man menar med försurningspåverkade, och följaktligen inte heller om detta överensstämmer med delmålet formulering "drabbade av försurning som orsakats av människan"? I kapitel 3.1.1 t.ex. klassas försurningspåverkan som avvikelse från ett jämförvärde (tabell 3.1), medan i kapitel 3.1.3 klassas försurningstillståndet, baserat på bl.a. pH-värde och alkalinitet. Detta har bäring på de föreslagna uppföljningsmåten.

Delmål 2.

Skogsbrukets bidrag till försurningen tydligare bör kvantifieras, d.v.s. betydelsen av skogsbrukets påverkan på försurningsituationen bör klargöras och ev. resultera i delmål för skogsbrukets påverkan. Vi menar att skogsbruket måste eftersträva att anpassa biomassa uttaget så att mängden näringsämnen som bortförs från skogsmarken minskas till de nivåer där långsiktig jämvikt råder mellan tillskott och förlust av näringsämnen i ekosystemet som helhet

Miljömål 4. Giftfri miljö

Föreningen stödjer i stort det som föreslås och uttalas i förslaget. Dock vill vi göra några tillägg.

Delmål 4.

Saknar ett datum. Förslag är år 2010.

Föreningen betonar vikten av att länsstyrelsen aktivt arbetar för att alla kemiska ämnen registreras allra senast år 2010 och att kunskapskraven är tillräckligt omfattande så att det inte bara går att identifiera utan även klassificera, varningsmärka och vidta riskbegränsningsåtgärder (t.ex. fasa ut) för farliga ämnen. Det är också viktigt att länsstyrelsen kräver att kraven i EU:s nya kemikalielagstiftning REACH även ställs för kemikalier och kemikalier i varor som omfattas av andra regler.

Miljömål 5. Skyddande ozonskikt.

Delmål 1.

Som skrivs i remissen så är både CFC och HCFC ozonnedbrytande ämnen. Det är därför av största vikt att det poängteras i uppföljningsmålet att även utsläpp av HCFC ska mätas. Detta även om uppföljningsmålet indirekt anses inkludera HCFC.

Föreningen vill uppmärksamma en ozonproblematiken närliggande fråga, nämligen den ökande halten i atmosfären av de ersättningsämnen som idag används istället för CFC och HCFC. Läckaget av HFC (flourkolväten) ökar kraftigt och atmosfärhalterna har i det närmaste fördubblats under nittiotalet för några av de vanligaste ersättarna (HFC134a och HFC23). Dessa ämnen påverkar inte ozonskiktet men är mycket potenta växthusgaser. HFC 23 är 12000 gånger effektivare än koldioxid som växthusgas, och HFC134a är 1300 gånger effektivare. Det gör att man inte kan acceptera en fortsatt ökning av läckaget av dessa ämnen, även om de inte påverkar ozonskiktet. En konsekvens är att man måste fortsätta att behandla kylmedier som miljöfarligt avfall som skall omhändertas på ett säkert sätt även efter det att CFC och HCFC är helt utfasade samt att övriga skydds- och informationsinsatser för att undvika läckage måste fortsätta.

Miljömål 7. Ingen Övergödning

Delmål 6.

Bör anges mängd utsläpp i första uppföljningsmättet.

Miljömål 8. Levande sjöar och vattendrag

Övergripande

Genomgående bör i uppföljningsmåten måttet andel användas som komplement till måttet antal. Detta ger en mer tydlig bild av hur det står till som helhet.

Delmål 1

I löptexten efter målet anges att de mest värdefulla natur- och kultur miljöerna skall prioriteras. Detta tycker vi är allt för vagt formulerat. Vilka är dessa? Hur bedöms det? Med den formuleringen är det allt för lätt att säga att en värdefull miljö inte är den mest värdefulla.

Delmål 2

Uppföljningsmättet som anger att det skall finnas en öring per m² är oklart. Har det funnits öring överallt? Om öringen saknas innebär detta att det är en dålig ekologisk status? Finns det inte andra arter som också är intressant att följa och som inte automatiskt är gynnade?

Delmål 3

Tillägg i andra uppföljningsmättet om att aktörerna i länet också skall ha kunskap om policyn.

Miljömål 10. Hav i balans samt levande kust och skärgård

Delmål 4.

Att ha som mål att vissa speciella utpekade områden skall vara bullerfria, men inte ha något mål alls vad gäller buller och störningar i resten av skärgården är en alltför låg ambitionsnivå.

Hela Stockholms skärgård bör kunna betraktas som ett sådant särskilt känsligt område som nämns i det nationella delmålet. Förutom att det där bör finnas utpekade tysta områden så är det angeläget att bullerstörningarna i skärgården minskar överlag.

Det finns också många skärgårdsområden där det å ena sidan är mycket angeläget att få bort bullerstörningarna, men å andra sidan knappast realistiskt att åstadkomma detta fullt ut. Som exempel kan nämnas Tyrestareservatets kust. Sträckan längs Kalvfjärden och Ällmorafjärden är vackra sommardagar påtagligt bullerstörd. Bullret kommer från motorbåtstrafik till båtplatser längre in i fjärdarna, samt i ganska stor utsträckning från vattenskid- och vattenskoteråkning och annan motoriserad vattenlek. Att här förbjuda motorbåtstrafik är inte realistiskt, men att något bör göras för att förbättra bullersituationen är ganska självklart.

Delmålet bör vara att:

Buller och andra störningar från båtar eller andra farkoster, eller därtill kopplade aktiviteter, orsakar år 2010 inga betydande störningar inom särskilt känsliga och utpekade områden i Stockholms läns skärgård, och att buller och andra störningar i resten av skärgården har tydligt minskat.

Föreningen har tidigare föreslagit att det inrättas bullerfria kust- och skärgårdsområden. Förslaget nämner att, *för att få en bra bild av bullret i Stockholms skärgård, bland annat dess omfattning och utbredning, skulle en bullerkartering av skärgården vara värdefull.* Föreningen är mycket mån om att ett sådan kartering kommer till stånd. Vi vill dock betona att detta arbete brådskar och anser därför att länsstyrelsen snarast upprättar en sådan kartering och även bör inkomma med förslag till områden med begränsat buller redan år 2005.

Nyligen beslutade ändring i vattenskoterförordningen kan tyvärr förväntas leda till ökade bullerstörningar på många håll i skärgården. Föreningen anser att vattenskotrar överlag inte ska få användas.

Miljömål 11. Myllrande våtmarker

Allmänt anser föreningen att begreppet våtmarker bör definieras tydligare. Detta är exempelvis av betydelse i delmål 3. Kan ett viltvatten vars mål är att maximera avskjutningen av änder eller en golfbanas vattenhinder omfattas av definitionen våtmark?

Delmål 1.

Föreningen anser att andel skyddad areal av hela den areal som omfattas av Myrskyddsplanen är ett bättre mått än det föreslagna. Att en stor del av arealen inte utgörs av våtmark menar föreningen inte är en anledning att ändra uppföljningsmått, eftersom denna areal torde ha stor betydelse för våtmarkernas skydd. Om man bara skyddar våtmarkerna och inte omgivande mark riskerar man betydande påverkan på våtmarkerna.

Delmål 2.

Våtmarker med dokumenterat höga bevarandevärden är en oklar kategori. Dessutom står uppföljningsmättet i strid med delmålet. Dvs om det finns något att redovisa i uppföljningsmättet har delmålet inte uppnåtts.

Delmål 3.

I dokumentet anges att tre till fyra procent våtmarker är en relativt liten andel, vilket anses bero på landskapets topografi. Eftersom Mälardalen är en av de regioner i Sverige som varit kraftigast påverkad av torrläggning och utdikning så är snarare de våtmarker som finns kvar idag en rest av vad som fanns tidigare i odlingslandskapet. Mot bakgrund av detta anser föreningen att Stockholms län borde ta ett större ansvar för återställning än en regionalisering av det nationella målet innebär. Det är viktigt att inte bara ta hänsyn till de anlagda/återställda våtmarkernas areal, utan även deras antal, då mindre vatten har en oproportionerligt stort värde i förhållande till sin areal.

Slutligen vill föreningen framhålla att vi inte ser att torv ska ha någon roll i energisystemet. Torven kan inte betraktas som någon förnybar energikälla. Eldning av torv för energiutvinning innebär ett nettotillskott av koldioxid till atmosfären och bidrar därmed till klimatpåverkan. Nya tillstånd för täkt av torv bör i princip inte ges.

Miljömål 13. Ett rikt odlingslandskap

Föreningen anser att det är mycket viktigt att värna om odlingslandskapet i hela länet och de värden som är knutna till det. I en storstadsregion som Stockholms län, är växande befolkning med exploatering av nya områden som följd ett överhängande hot mot den tätortsnära kulturmarken vilken därför särskilt bör beaktas. Tätortsnära mark som brukas eller hävdas på annat sätt har stor betydelse för rekreation och naturupplevelser. Föreningen tycker att de föreslagna målen i stort är bra, men föreslår en ändring.

Delmål 7.

Målet bör ändras. Visserligen ges stöd åt den nuvarande formuleringens innebörd, men föreningen anser att ett mer långsiktigt mål bör anges, eftersom år 2005 ligger mycket nära i tiden. Föreningen föreslår istället ett mål till år 2010 som innebär att 30 procent av åkermarken odlas ekologiskt och att 20 procent av antalet mjölkkor samt slaktdjur av nöt och lamm finns i ekologisk produktion.

Miljömål 15. God bebyggd miljö

Delmål 1.

Föreningen anser det mycket glädjande att länsstyrelsen föreslår att fysisk planering och samhällsbyggande i Stockholms län ska grundas på förslaget fyra punkter i delmålet. Däremot anser vi att det är för sent att implementera detta år 2010. Det är sex år dit och mycket kan under tiden ha gått fel. Vi föreslår därför att målet ska vara uppnått senast år 2008. Detta ger ändå relativt god tid till att genomföra nödvändiga förändringar.

En blandad bebyggelsemiljö med närhet mellan bostäder, arbetsplatser, handel, service, kultur m.m. är viktigt från många aspekter. Bebyggelsestrukturen skapar exempelvis positiva eller negativa spiraler i trafikutvecklingen. I det perspektivet är det ett problem att tätortsarealen ökar snabbare än befolkningstillväxten i ett stort antal tätorter. För att hantera denna problematik föreslår föreningen att första strecksatsen i delmål 1 delas i två för ökad tydlighet enligt följande:

- Hur bilanvändningen kan minska och förutsättningarna för miljöanpassade och resurssnåla transporter förbättras.
- Hur ett varierat och lättillgängligt utbud av bostäder, arbetsplatser, handel, service och kultur kan åstadkommas.

För att kunna följa utvecklingen av den första strecksatsen föreslås följande tillägg av uppföljningsmått:

- Befolkningens genomsnittliga avstånd till handel och service.

Delmål 4.

Frånvaron av buller i många delar av de tio gröna kilarna är fortfarande mycket liten. Föreningen anser det därför vara ett för svagt mål att endast försöka upprätthålla rådande omfattning av tystnad i de gröna kilarna. Vårt förslag är att man sätter som mål att till 2010 minska rådande buller i de mest utsatta områdena. Detta för att ytterligare göra kilarna attraktiva ur rekreations-, friluft- och ekologisynpunkt. Här har Vägverket ett tydligt direktiv att minska bullret.

Det saknade miljömålet: Begränsad miljöpåverkan i främmande länder

Slutligen vill föreningen föreslå ett nytt miljömål, Begränsad miljöpåverkan i främmande länder. Riksdagen har slagit fast att miljö kvalitetsmålen ska tydliggöra den ekologiska dimensionen av hållbar utveckling. Genom att använda begreppet "hållbar utveckling" anvisar man tydligt ett globalt perspektiv. Samtidigt sägs att miljömålen beskriver tillståndet i den *svenska* miljön (vår kursivering). Detta rymmer en motsägelse, eftersom begreppet hållbar utveckling definitionsmässigt handlar om *alla* människor och *hela* jordklotet.

Genom konsumtion påverkar svenskar människor och miljö i andra länder direkt och indirekt, kanske i högre grad än den påverkan som sker i Sverige. Konsekvenserna blir i alla händelser ofta allvarliga, eftersom teknik och resurser för att minimera miljöpåverkan saknas i många länder.

Globala miljöeffekter är något som nästan helt förbigås i den svenska miljömålsstrukturen (bortsett från klimat- och ozonskikt målen, vilka med nödvändighet har ett globalt perspektiv). Förbiseendet uppmärksammas i Miljömålsrådets första utvärdering av miljömålsarbetet, som blev klar i februari 2004. I utvärderingen sägs: "*De nationella miljö kvalitetsmålen tar inte hänsyn till Sveriges miljöpåverkan i andra länder. När produktionen av varor och livsmedel förflyttas till andra delar av världen flyttas också den miljöpåverkan produktionen innebär till dessa länder*".

Denna brist har också uppmärksamats av Miljöförbundet Jordens Vänner, som föreslår ett nytt miljömål (MJV, Det saknade miljömålet, *in press*): **Begränsad miljöpåverkan i främmande länder**. Vi ställer oss bakom deras förslag. Se bilaga 1.

Mårten Wallberg
Ordförande

Bilaga 1.

Miljöförbundet Jordens Vänners förslag till ett nytt miljömål (MJV, Det saknade miljömålet, *in press*):
Begränsad miljöpåverkan i främmande länder.

6. Begränsad miljöpåverkan i främmande länder

I detta kapitel ges ett förslag till ett nytt miljö kvalitetsmål, som vi analogi med klimatmålet *Begränsad klimatpåverkan* valt att kalla *Begränsad miljöpåverkan i främmande länder*. Förslaget innehåller själva miljö kvalitetsmålet samt åtta delmål. De av riksdagen antagna miljömålen saknar globala perspektiv (bortsett från klimat- och ozonskikt målen), vilket är en allvarlig brist i vår globaliserade värld. Det nya miljö kvalitetsmålet är tänkt att fylla den lucka som finns i den befintliga miljömålsstrukturen. Vi har valt att formulera ett nytt miljömål, men man kan också tänka sig att arbeta in dess innehåll i de 15 befintliga miljömålen. Texten i kapitlet är disponerad på samma sätt som i regeringens senaste miljömålsproposition (2000/01:130).

Förslag till nytt miljö kvalitetsmål

Sverige ska inte genom sin import bidra till skövling av natur eller förgiftning av människor och miljö i främmande länder. Svenska banker och finansiella institutioner ska inte bidra till finansiering av miljöskadliga projekt i främmande länder.

Inriktningen är att miljö kvalitetsmålet ska nås inom en generation.

Delmål under nya miljö kvalitetsmålet

Miljöförbundet Jordens Vänners förslag

1. År 2010 ska dialoger mellan myndigheter och livsmedelssektorn ha resulterat i en bindande överenskommelse som innebär att miljöskadlig import ersätts med miljöanpassade alternativ.
2. År 2010 ska dialoger mellan myndigheter och skogssektorn ha resulterat i en bindande överenskommelse som innebär att miljöskadlig import ersätts med miljöanpassade alternativ.
3. År 2010 ska systemet med gröna certifikat för elproducenterna ha utvidgats till att ha en motsvarighet även inom livsmedelssektorn och skogssektorn.
4. År 2010 ska svenska banker och andra finansiella institutioner ha upphört med att bidra till finansiering av miljöskadliga projekt i främmande länder.
5. Från och med år 2010 ska den offentliga upphandlingen inte bidra till miljöskadlig produktion eller utvinning i främmande länder.
6. Råvarubeskattning – utvecklas
7. Företagsansvar – utvecklas
8. Sverige ska verka för att frågan om negativ miljö påverkan av expanderande jordbruksproduktion förs högt upp på mellanstatliga och överstatliga organisationers dagordning. Delmålet ska vara uppnått senast 2010.